

RUCHY SPOŁECZNE

Tomasz A. Winiarczyk

zagadnienia

- ruch społeczny – pojęcie
- elementy ruchu społecznego
- klasyfikacje ruchów społecznych
- ruchy społeczne współcześnie
 - anarchistyczne
 - antyglobalistyczne i alterglobalistyczne
 - feministyczne
 - ruchy mniejszości seksualnych
 - pacyfistyczne
 - ekologiczne
 - ruchy praw człowieka/ruchy obywatelskie
- zmiana społeczna
- postęp a regres

RUCH SPOŁECZNY

- forma zbiorowego, spontanicznego działania pewnych kategorii społecznych lub zbiorowości zmierzającego do określonego celu i często do wywołania zmiany społecznej

RUCH SPOŁECZNY

- zgromadzenie jednostek, które zorganizowały się w celu poparcia lub przeciwstawienia się określonym zmianom społecznym lub kulturowym

ELEMENTY RUCHU SPOŁECZNEGO

- zbiorowość
- zmiana (chęć dokonania tej zmiany)
- początkowe rozproszenie osób
- zjednoczenie (w trakcie działania)
- wysoki poziom spontaniczności (mogą przyjąć niezinstytucjonalizowaną formę)

fazy ruchu społecznego

- powstanie
- zjednoczenie
- biurokratyzacja
- schyłek/upadek
 - np. utrata racji bytu (osiągnięcie celu)

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- Ruch społeczny może przyczyniać się do zmiany społecznej lub być przez nią wywołany.
- Może być przyczyną lub skutkiem zmiany społecznej.

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- Ruch społeczny dążący do wprowadzenia zmian może orientować się na:
 - przyszłość
 - przeszłość

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- ☐ Ruch społeczny zmierzający do:
 - wprowadzenia zmian (**progresywne**)
 - hamowania zmian (**wsteczne**)

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- ☐ Ruch społeczny może dążyć do wprowadzenia zmian:
 - szybko, za jednym zamachem
 - **REWOLUCYJNE**
 - stopniowo, ewolucyjnie
 - **REFORMATORSKIE**
- ☐ lub tylko dążyć do wyrażenia pewnych myśli czy postaw
 - **EKSPRESYWNE**

RUCH EKSPRESYWNY

- forma wyrazu pewnych postaw i innych komponentów osobowości ludzkiej
- rozwija się w wyniku przekazu zarażenia emocjonalnego, a nie pod wpływem jakichś zorganizowanych grup i partii czy instytucji, niekiedy nader rozbudowanych w ruchach reformatorskich i rewolucyjnych
- ruchy ekspresywne zazwyczaj powstają wokół wybitnych osób
- np. hipisi

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- ruchy świeckie
- ruchy religijne

KLASYFIKACJA RUCHÓW SPOŁECZNYCH

- stare ruchy społeczne
 - reprezentujące zwykle konkretną klasę społeczną i dążące do zmian polityczno-ekonomicznych
- nowe ruchy społeczne
 - mające charakter uniwersalistyczny, dążąc do zmian w różnych sferach życia ludzkiego

NOWE RUCHY SPOŁECZNE

- RUCHY ALTERNATYWNE
- RUCHY ANTYGLOBALISTYCZNE I
ALTEGLOBALISTYCZNE
- RUCHY FEMINISTYCZNE
- RUCHY MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH
- RUCHY PACYFISTYCZNE
- RUCHY EKOLOGICZNE
- RUCHY PRAW CZŁOWIEKA/RUCHY
OBYWATELSKIE

ruchy alternatywne

- dążące do zmiany zaistniałego stanu rzeczy
- opierają się na wartościach, które nie znajdują dostatecznego miejsca w kulturze,
- odmienne w stosunku do otoczenia (kultura, społeczeństwo, polityka) i wręcz krytyczne wobec niego
- chcą przekształcić współczesne społeczeństwa konsumpcyjne w społeczeństwa odpowiadające ideałom zwykle młodych ludzi
- pojawiły się na szerszą skalę w latach 60. XX wieku

ANARCHIZM

- ❑ doktryna (niejednorodna) i ruch społeczno-polityczny powstały w XIX w. jako opozycja kapitalizmu i ideologii marksistowsko-leninowskiej (marksizm, leninizm)
- ❑ postuluje model społeczeństwa opartego na dobrowolnej współpracy, równości społecznej, solidarności międzyludzkiej i poszanowaniu wolności jednostki
- ❑ odrzucanie istnienia instytucji państwa, kapitalizmu oraz innych form władzy, wyzysku, przymusu i hierarchii
- ❑ proponuje systemy ekonomiczne oparte na bezpośredniej kontroli przez uczestniczących w nich ludzi czyli m.in. ekonomię uczestniczącą, komunizm wolnościowy lub mutualizm

antyglobalizm

- ❑ generalna krytyka procesu globalizacji
- ❑ główny cel ataku są ekonomiczne przejawy i skutki globalizacji, takie jak: kolonializm ekonomiczny (uzależnienie się od obcych kapitałów lub od wielkich korporacji), masowa prywatyzacja przedsiębiorstw, monopolistyczna polityka korporacji światowych
- ❑ krytyka (1) powstania kultury masowej, która nie prezentuje zbyt wysokiego poziomu, (2) unifikacji kultury prowadzącej do jej sptyczenia i wyparcia kultur lokalnych, które stanowiły niejednokrotnie o tożsamości danej zbiorowości
- ❑ niezgoda na uniformizację stylu życia, której konsekwencją jest brak różnorodności
- ❑ proponowanie jako alternatywy oparcia się na wspólnotach takich jak naród, rodzina, wspólnoty lokalne

alterglobalizm

- ❑ dążenie do radykalnej zmiany obecnych stosunków ekonomicznych, ekologicznych i społecznych, przez m.in. budowanie globalnego społeczeństwa obywatelskiego
- ❑ akceptacja globalizacji kulturowej (globalne prawa człowieka, solidarność, zrównoważony rozwój, globalna etyka, itp.)
- ❑ sprzeciw wobec globalizacji ekonomicznej jako procesu prowadzącego do wyzysku i globalnego zniewolenia ludzkości

FEMINIZM

- ❑ dążenie do emancypacji kobiet i równouprawnienia płci, zarówno pod względem formalnym, jak i faktycznym.
- ❑ analiza zjawiska kobiecości, konstrukcji płci kulturowej (gender)
- ❑ zwiększanie udziału kobiet w różnych obszarach życia
- ❑ uwzględnianie roli kobiet w historii, w której pomijano ich dorobek i osiągnięcia

ruchy mniejszości seksualnych

- wolność seksualna
- zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną
- prawo do zawierania związków

PACYFIZM

- dążenie do eliminacji wojen, agresji, do pokoju między ludźmi
- potępienie wojen
- postulat, by konflikty rozwiązywane rozwiązywać według prawa międzynarodowego bez uciekania się do użycia sił zbrojnych
- odmowa służby wojskowej (obdżektoryzm)

EKOLOGIZM (zielona polityka)

- ❑ czynna ochrona środowiska (sozologia)
 - krytyka nadmiernego konsumpcjonizmu
 - walka o prawa zwierząt
- ❑ sprawiedliwość społeczna
 - społeczna równość
 - ekonomiczna sprawiedliwość
 - zielona reforma podatkowa
- ❑ oddolna demokracja (partycypacyjna)
- ❑ działanie bez przemocy (non-violence)

RUCHY OBYWATELSKIE

- ❑ ruchy społeczne dążące do zmian społeczno-politycznych bez użycia przemocy
 - Mahatma Gandhi
 - Martin Luther King
 - NSZZ Solidarność

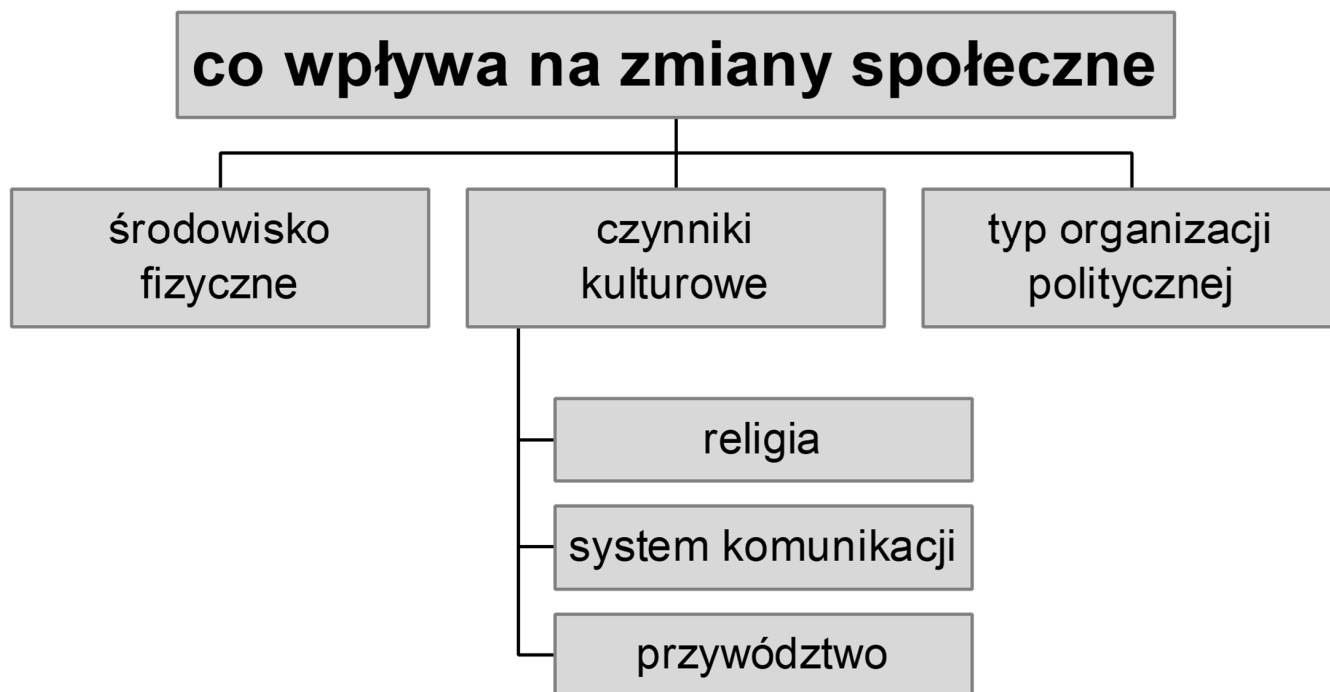
ZMIANA SPOŁECZNA

- ❑ różnica między stanem wcześniejszym a późniejszym zachodząca w społeczeństwie
- ❑ niecykliczna przemiana instytucji, norm, kultury, czy też struktury społecznej
- ❑ każde obserwowalne w czasie przekształcenie, które nie jest ani tymczasowe, ani krótkotrwałe i które wpływa na strukturę lub funkcjonowanie organizacji społecznej danej zbiorowości, zmieniając bieg jej historii (Guy Rocher)

drogi zmiany społecznej

- ❑ **zmiana składu systemu społecznego**
 - np. wzrost liczebności, migracje, rekrutacja do grupy, mobilizacja
- ❑ **zmiana w strukturze społecznej**
 - modyfikacja sieci powiązań między interakcjami, interesami, normami i ideami
- ❑ **zmiana funkcji społecznych**
 - elementy społeczeństwa zmieniają swoje funkcje i role
- ❑ **zmiana granic systemu**
 - łączenie się zbiorowości, grup społecznych
- ❑ **zmiana w środowisku systemu**
 - np. urbanizacja pochłania podmiejskie wioski, podbój zmienia położenie geopolityczne społeczeństwa

czynniki determinujące zmianę społeczną

zmiana społeczna – analiza i charakter przyczyn/przyczyny

jednoczynnikowa

- np. wzrost ludności na danym obszarze może wymuszać innowacje niezbędne do zwiększenia produkcji albo powodować ruchy migracyjne
- postęp techniczny (upowszechnienie maszyn) ponad 200 lat temu wpłynął na kształt społeczeństwa [rewolucja przemysłowa]

wieloczynnikowa

- dany czynnik może mieć charakter wyzwalający, ale na ostateczny kształt zmiany wpływają także inne czynniki, np. 1989/90 wprowadzony plan Balcerowicza wyzwolił szereg zmian społecznych w Polsce, ale różni ludzie różnie na nie reagowali (zależało to od ich osobowości, punktu startowego, w którym się znajdowali itp.)

czynniki wyzwalające

□ czynniki wyzwalające zmianę społeczną mają charakter:

- endogenny (wewnętrzny)
 - przyrost ludności, wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych
- egzogeny (zewnętrzny)
 - najazd militarny, trzęsienie ziemi, epidemia

rozwój społeczny

□ proces kierunkowy napędzany czynnikami endogennymi, w których poziom pewnych istotnych zmiennych jest stale rosnący

przykłady rozwoju społecznego

- gdy rośnie liczba ludności
 - mówimy o rozwoju *demograficznym*
- gdy zwiększa się produkt globalny społeczeństwa
 - mówimy o rozwoju *gospodarczym*
- gdy rośnie liczba przestępstw
 - mówimy o rozwoju *przestępczości*

postęp

- proces przybliżający nieustannie do takiego stanu społeczeństwa, w którym realizują się jakieś ważne społeczne wartości

regres

- proces, który oddala społeczeństwo od stanu uważanego za pożądany z punktu widzenia rozpowszechnionych w społeczeństwie wartości

zmiana a postęp/regres

- Żadna zmiana nie jest postępem ani regresem sama w sobie.
- Postępem jest to, co za postęp jest przez społeczeństwo uważane (podobnie z regresem).

utopie społeczne

- wizje dobrego, szczęśliwego, doskonałego społeczeństwa przyszłości, na tyle wyidealizowane i skrajne, że całkowicie nierealistyczne

DROGI ZMIAN SPOŁECZNYCH

□ REFORMA (EWOLUCJA)

- proces ewolucyjnego, stopniowego i zwykle długotrwałego przekształcania elementów systemu politycznego, nie naruszający jego podstawowych reguł i mechanizmów, przebiegający pod kontrolą instytucji władzy politycznej

□ REWOLUCJA

- znacząca zmiana, która zazwyczaj zachodzi w stosunkowo krótkim okresie